

Procesnota 2016

(15uit26655)

PROCESNOTA 2016

1. Inleiding

Voor u ligt de procesnota 2015. Deze procesnota bevat de inhoudelijke en financiële kaders voor de komende jaren. Het is de opmaat voor de Programmabegroting 2016, die wij de raad in november 2015 voorleggen. Voor de komende jaren staat de gemeente Oude IJsselstreek voor de uitdaging het hoofd te bieden aan forse veranderingen. Daarvoor zijn (verdere) keuzes nodig. Deze procesnota geeft een eerste aanzet voor deze keuzes.

1.1 Algemene ontwikkelingen

De financiële en economische crises hebben in de achterliggende jaren een groot stempel op de gemeentelijke financiën gedrukt. Tegelijkertijd hebben de gemeenten een enorme inspanning geleverd om de decentralisaties in het sociale domein voor te bereiden en per 1 januari 2015 te implementeren.

Alhoewel de economie weer wat lijkt aan te trekken, zijn we er nog niet. De risico's ten aanzien van het sociaal domein, maar ook nog op het gebied van bijvoorbeeld grondexploitaties blijven hoog. Daarnaast zijn de ontwikkelingen van de rijksuitkering nog onzeker. De meicirculaire is op het moment van dit schrijven nog niet bekend, waardoor we vooralsnog uitgaan van de huidige gegevens.

Sociaal domein

De ontwikkelingen op het sociaal domein legt de komende jaren een groot beslag op de bestuurlijke en op de financiële slagkracht van de gemeente. In de eerste maanden na de transitie binnen het sociaal domein heeft continuering van zorg voor kwetsbare burgers de eerste prioriteit gekregen. Tegelijk hebben wij hard gewerkt aan het opzetten van de nieuwe uitvoeringsorganisatie. Zoals in de 1^e Bestuursrapportage aangegeven, prognostiseren wij een risico op een fors tekort op het sociaal domein, voor 2015. Het gaat om ca. € 400.000 op de Wmo, ca. € 600.000 op de jeugdzorg en ca. € 560.000 op participatie (totaal ruim 1.5 mln). Deze laatste is overigens al eerder genoemd en in een begrotingswijziging en analyses bij deze Bestuursrapportage meegenomen. Daarnaast zijn van een aantal posten de cijfers op dit moment nog onvoldoende inzichtelijk om u hier een goede prognose op te geven. Verwacht wordt dan ook dat het totale tekort nog kan stijgen. Hier staat tegenover dat wij het afgelopen jaar reserveringen hebben gemaakt voor 2015, als overgangsjaar. Zoals in de jaarstukken is aangegeven, is de reserve (afhankelijk van definitieve besluitvorming door uw raad), circa 2.2 mln.

In 2016 worden de gemeenten geconfronteerd met verdere oplopende kortingen op de vergoeding, die het Rijk aan de gemeenten ter beschikking stelt voor de uitvoering van taken op grond van de Jeugdwet, de Sociale Werkvoorziening (oude stijl) en de huishoudelijke hulp. Zo loopt de korting op de huishoudelijke hulp in 2016 verder op met ruim € 400.000,- in Oude IJsselstreek. Aan participatiemiddelen ontvangen we naar verwachting 1 mln minder. Bij ongewijzigd beleid loopt het risico op een tekort op naar 2.9 mln.

Parallel wordt landelijk de overgang van een historische verdeling naar een objectieve verdeling van de middelen voor drie belangrijke geldstromen voorbereid (Jeugdwet, nieuwe Wmo, Werk en Inkomen). Het Rijk heeft nieuwe objectieve verdeelmodellen laten ontwikkelen. De effecten hiervan worden in de circulaires over de algemene uitkering verder bekend gemaakt.

Een verdere professionalisering van het uitvoeringsapparaat (data-management, contractmanagement, juridische kwaliteitszorg, financiële administratie, volumebeheersing) is dan ook een absoluut speerpunt.

Invoering Vennootschapsbelastingplicht Overheidsondernemingen

Op 18 december 2014 is de Wet Modernisering Vennootschapsbelastingplicht voor overheidsondernemingen door de Tweede Kamer van de Staten-Generaal aangenomen. Het wetsvoorstel is thans in behandeling bij de Eerste Kamer van het Parlement.

Deze wet beoogt een gelijk speelveld tussen overheidsondernemingen en private ondernemingen op het terrein van de vennootschapsbelasting. Overheidsondernemingen, die concurrerende activiteiten met de markt verrichten, zijn vanaf 1 januari 2016 aan het regime van de vennootschapsbelasting onderworpen. Dat betekent dat gemeenten met dergelijke activiteiten 25% belasting moeten afdragen over de 'winst' van commerciële activiteiten. Sommige activiteiten van een gemeente worden vrijgesteld of vinden niet plaats in het economisch verkeer. Daarvan is sprake bij de uitoefening van overheidstaken en publiekrechtelijke bevoegdheden.

Elke gemeente zal vanaf 2016 met deze belastingplicht te maken krijgen.

De Staatssecretaris van Financiën schat in dat deze belastingplicht voor overheidsbedrijven € 100 miljoen per jaar voor de staatskas gaat opbrengen.

Dat heeft aanzienlijke consequenties voor de gemeenten en de te voeren administratie. Alle producten die de gemeente vervaardigt, dienen onder de loep te worden genomen en er dient te worden gezien of deze onder de werking van de wet vallen of (deels) zijn vrijgesteld. Hiertoe moet een zogenaamde fiscale administratie worden ingevoerd die de gemeente tot nog toe niet kent. Ten tijde van het schrijven van deze nota heeft een eerste inventarisatie plaats gevonden waarbij in kaart is gebracht welke producten in principe onder de werking van de wet vallen. Over het vervolg en de financiële consequenties zullen wij uw raad informeren.

Ook lokaal zijn er meerdere ontwikkelingen gaande. Het college kiest ervoor alle – tot nu toe bekende – financiële ontwikkelingen mee te nemen, waarmee we trachten een zo reëel mogelijk beeld te schetsen van de financiële opgave die voor ons ligt. Ook in de jaarrekening 2014 hebben we rekening gehouden met een zo volledig mogelijk beeld en transparantie van onze financiële situatie. Hiermee willen we de raad en het te vormen nieuwe college met een 'schoon schip' te kunnen laten 'herstarten'.

1.2 Missie en visie¹

De rol van de gemeente is veranderd. Niet langer denkt het college voor of namens inwoners, bedrijven of instanties, maar probeert te faciliteren waar mogelijk.

Onze visie: waar doen we het voor?

In een vitale samenleving voeren inwoners, organisaties en bedrijven de regie over hun eigen bestaan. Zij maken actief deel uit van het netwerk om hen heen. Waar mensen of groepen over onvoldoende eigen kracht beschikken, worden zij ondersteund. Voor blijvende vitaliteit in de samenleving is er evenwicht tussen de verschillende belangen.

Onze missie: Waarom bestaat de gemeente?

Gemeente Oude IJsselstreek is er om een vitale en solidaire samenleving te realiseren waarin het zelforganiserend vermogen van en verbindingen tussen haar inwoners centraal staan. Wij bewaken het algemeen belang en treden op daar waar de norm wordt overschreden.

Wij zijn onderdeel van de samenleving en staan voor de kwaliteit van onze dienstverlening. Wij hebben een gemeentelijke dienstverlening die voldoet aan de behoefte en de logica van de inwoner. We benutten krachten en talenten binnen en buiten de organisatie en brengen ideeën en mensen samen. 'Werken en leren' is het centrale thema². Wij sluiten, op maat, aan bij initiatieven die aansluiten op deze speerpunten. Bij alle besluitvorming geeft dit richting aan de gewenste uitkomst.

¹ Uit: "Oude IJsselstreek, netwerkgemeente"

² Uit: "Overdrachtsdocument van het college van b&w aan de informateurs"

Deze visie is onder andere voortgekomen uit het procesakkoord en werkakkoord.

1.3 Waar gaan we vanuit?

- Het in gang gezette beleid laten we doorgang vinden in het belang van onze inwoners, ondernemers en partners. We starten geen nieuw beleid op³. Op basis hiervan hebben we het meerjarenperspectief voor de begroting opgesteld.
- We gaan uit van een meerjarig sluitende en reële begroting. Om dit te bereiken, zijn voor de komende begroting (2016) verdere keuzes nodig. Een aantal denkrichtingen/mogelijke keuzes zijn in hoofdstuk 5 aangegeven. Graag willen we met uw raad in de sessie op 18 juni hierop verder inzoomen, zodat we toe kunnen werken naar een sluitende begroting 2016.
- We hebben algemene financiële uitgangspunten vastgesteld; deze zijn in hoofdstuk 3 terug te vinden.
- De opzet van de begroting hebben we aangepast, naar aanleiding van het verzoek van de raad om een meer inzichtelijke begroting. Het model hiervoor willen we tevens graag in de raadssessie van eind juni bespreken.
- In de begroting 2016 zetten we een eerste stap richting een “beter leesbare begroting”, door per programma op 1 of 2 onderwerpen in te zoomen op de rol die onze maatschappelijke partners en inwoners hebben in het bereiken van het beoogde effect.

2. Financieel perspectief 2016-2019

2.1 Financiële positie

De financiële uitgangspositie voor de komende jaren hebben wij bepaald aan de hand van de Programmabegroting 2015-2018 en de verdere financiële ontwikkelingen. Een aantal ontwikkelingen zijn nog onzeker. Op basis van de nu beschikbare informatie, hebben we zo goed mogelijk een inschatting gemaakt. Wanneer er in de loop van het jaar nieuwe inzichten ontstaan, stellen we het perspectief bij.

Meerjarenperspectief	2015	2016	2017	2018	2019
bedragen x 1.000 (- is negatief)					
Vastgestelde saldi Programmabegroting 2015	47	-90	-836	-1.381	-
A) Effecten jaarrekening 2014	0	0	0	0	0
B) Structurele effecten 1e Bestuursrapportage 2015	-40	-40	-40	-40	-40
C) Effecten meicirculaire gemeentefonds	pm	pm	pm	pm	pm
D) Effecten financiële (technische) uitgangspunten	pm	pm	pm	pm	pm
E) Meevallers en tegenvallers (waaronder huidige taakstellingen)	0	0	0	0	0
F) Ontwikkelingen	0	-258	-50	-25	-25
G) Incidentele effecten 1 ^e Bestuursrapportage 2015	-924	0	0	0	0
Totaal saldo uitgangspositie meerjarenraming	-917	-388	-926	-1.396	-

³ Uit “brief van college aan raad” d.d. 15 april 2015

Structureel sluitende begroting

Het uitgangspunt is om meerjarig een structureel en reëel sluitende begroting aan te bieden, waarbij we voldoen aan de voorwaarden van de provincie. Bovenstaande uitgangssituatie laat zien dat voor de komende jaren scherpe keuzes nodig zijn om de begroting sluitend te kunnen presenteren.

2.2 Toelichting op het meerjarenperspectief

Ad A) Gevolgen jaarrekening

Noemenswaardige structurele effecten uit de jaarrekening zijn niet te melden.

Deze zijn al in de begroting verwerkt middels de bestuursrapportages.

Wel gaan wij in het kort in op het resultaat over 2014.

Het jaarverslag over 2014 geeft een negatief resultaat weer (na mutaties in reserves en het stortingen in voorzieningen) van € 875.192,-.

Wij merken hierbij op, dat in dit resultaat begrepen is het nadelig saldo van grondexploitatie. Het saldo van de grondexploitatie bedraagt voor 2014 € 2.676.757,- negatief en wordt onder andere veroorzaakt door stortingen in voorzieningen die betrekking hebben op verliezen die worden verwacht. Hiernaast is ruim 1,6 miljoen aan verliezen met de algemene reserve verrekend ofte wel 4,3 miljoen in totaliteit.

Bij de begroting voor het jaar 2015 hebben wij uw raad hierover al bericht. De voorzieningen die nu worden getroffen houden onder andere verband houden met de herziening van exploitatieopzetten en een voorziening voor de afwaardering van de boekwaarde van de voorraden grond (strategische aankopen). Indien wordt uitgegaan van het feit, dat grondexploitatie in principe budgettair neutraal verloopt (en ook zo wordt geraamd) kan het eigenlijke resultaat van de jaarrekening ten opzichte van de raming worden bepaald op € 2.676.757 -/ - € 875.192 = € 1.800.845,- positief.

Dit positieve resultaat wordt nagenoeg geheel veroorzaakt door incidentele meevallers.

Zonder volledig te zijn noemen wij de grootste afwijkingen:

- Niet aanvullend doteren jaarrekeningresultaat 2013 aan algemene reserve (€ 8,25 ton)
- Algemene uitkering 2014 en oudere jaren; betreft een saldo (€ 4,4 ton)
- Niet bestede gelden groot onderhoud gemeentelijke objecten (€ 3,5 ton)
- Vrijval van de voorzieningen huisvesting onderwijsgebouwen (€ 3,4 ton)
- Meeropbrengst bouwvergunningen (€ 2,3 ton)

Een voorstel tot resultaatbestemming zal nog worden gedaan ten aanzien van een aantal onderwerpen (o.a. onderhoud gemeentelijke objecten en huisvesting onderwijsgebouwen..

Het structureel nadelige effect van tegenvallers bedraagt ongeveer € 3 ton. Deze zijn inmiddels in de begroting verwerkt.

Saldo grondexploitatie

Het saldo grondexploitatie bedraagt een tekort van ruim 4,3 miljoen waarvan via de exploitatie een bedrag van € 2,6 miljoen loopt. Het bedrag ad € 2,6 miljoen is opgebouwd uit:

- Ophoging van de verliesvoorziening voor het bedrijventerrein A18, (€ 8,7 ton)
- Verdere aanvulling verliesvoorziening voorraden (€ 7,8 ton)
- Herwaardering van de strategische aankopen (€ 1,6 ton)
- Instellen verliesvoorziening herziening exploitaties als gevolg van de naderende Vennootschapsbelastingplicht (€ 8,7 ton)

Ad B) Structurele effecten 1^e Bestuursrapportage (structureel € 40.000,- nadelig)

Stadsherstel Terborg

De gemeente is in 2014 als borg aangesproken voor een lening van € 140.000,-. Dit is in de jaarrekening 2014 verwerkt. De lasten zijn echter wel structureel geraamd. Deze komen thans door de afwikkeling in 2014 te vervallen hetgeen een structureel voordeel oplevert van € 10.000,-

Onkruidbestrijding

In 2014 is besloten om de bestijding van onkruid met chemische middelen, met onmiddellijke ingang te staken. Gebruik van een milieuvriendelijk alternatief is echter structureel € 50.000,- duurder wat niet binnen het desbetreffende product kan worden opgevangen.

Ad C) Gevolgen meicirculaire gemeentefonds (waaronder transities sociaal domein)

Ten tijde van het schrijven van deze Procesnota dient de meicirculaire nog te verschijnen. Op de financiële consequenties die hier voor de gemeente Oude IJsselstreek uit voort zullen vloeien, komen wij in een afzonderlijke notitie terug.

Ad D) Effecten financiële (technische) uitgangspunten

De effecten zullen met name plaats hebben op de onderdelen die betrekking hebben op de loon- en prijsstijgingen. In de meicirculaire wordt bekend gemaakt welk deel hiervan zal worden gecompenseerd in de Algemene uitkering uit het gemeentefonds alsmede de percentages waar deze op zijn gebaseerd. Een globale inschatting op basis van de begrotingscijfers 2015 en de nu gehanteerde uitgangspunten geeft aan dat het gaat om een bedrag van € 415.000,- (€ 255.000,- salarissen; € 122.000,-prijsstijgingen en WGR € 38.000,-). Na verrekening van dit bedrag met de nominale compensatie in de Algemene uitkering uit het gemeentefonds voor 2016, resteert het bedrag wat overblijft voor nieuw beleid. Aangezien hier pas iets over valt te zeggen na het verschijnen van de meicirculaire gaan wij voorshands uit van pm.

Ten aanzien van de belastingopbrengst o.z.b. gaan wij uit van de ramingen 2015. De meeropbrengst die ontstaat door woningbouw etc. zal de kosten van areaaluitbreiding compenseren.

Ad E) Tegenvallers en bijramingen

Niet anders dan gemeld in de 1e Bestuursrapportage 2015 zijn geen tegenvallers bekend die een structureel karakter dragen.

Wel is in de rekening een bijlage opgenomen die betrekking heeft op niet gerealiseerde maatregelen in 2014. Een deel daarvan zal een doorwerking kennen naar 2015. Om te voorkomen dat de maatregel die moet leiden tot een besparing van ruim € 5 ton in 2016 op subsidies, wordt op dit moment hard gewerkt aan een nieuwe subsidieverordening. Tevens zal hierbij aandacht worden geschonken aan de doorwerking van de tegenvallers op culturele en sportsubsidies van ruim € 1,4 ton. Wij willen hiermee voorkomen dat zich dat in 2016 weer voor zal doen.

Ad F) Overige ontwikkelingen (financieel)

- *Programma 1: de gemeente waar het goed wonen is*

De komende jaren staan in het teken van het afronden van lopende plannen en het overschakelen naar een meer op beheer en onderhoud gerichte gemeente. Op basis van realisatie van landbouwdoelen en overige doelen zal op diverse locaties in onze gemeente het kavelruilinstrumentarium worden ingezet. In eerste instantie zijn deze kosten via de investeringslijst opgenomen; de kosten hiervan passen echter beter vanuit de exploitatie gedekt te worden. Hier is voor de komende 4 jaar een budget ad € 25.000,- per jaar benodigd.

- *Programma 2: een leefbare gemeente*

In 2016 worden we zoals aangegeven (opnieuw) met een bezuiniging geconfronteerd van circa € 400.000 op de Wmo en 1 mln op de participatiewet. Daarnaast hebben we dit jaar (2015), zoals in de Bestuursrapportage gemeld een risico van totaal circa 1.5 mln. Zoals in de jaarstukken gemeld, is de reserve (onder voorbehoud van vaststelling van de raad) circa 2.2 mln. Momenteel sturen we erop om binnen de bestaande budgetten de uitvoering te realiseren. Deze extra bezuiniging brengt uiteraard een fors extra risico met zich mee. Er bestaan belangrijke risico's ten aanzien van kwaliteit, toegankelijkheid en kostenbeheersing, mede gelet op de opdracht van de raad om budgetneutraal te werken. Met slimmere inkoop en substitutie kunnen kosten positief worden beïnvloed, maar er zijn met name zorgen over volumebeheersing. Externe verwijzers (huisarts, jeugdarts), de professionaliteit van interne verwijzers (de 'aanspreekpunten'), de rol van zorgverzekeraars en leveranciers, beleid (lokaal, regionaal en landelijk) en innovatie zijn hierbij belangrijke factoren van invloed. De financiële effecten hiervan zijn nog niet in te schatten, maar worden in de begroting meegenomen in de risicioparaagraaf.

- *Programma 3: de werkende gemeente*

Als gemeente kiezen we voor een strategische focus op werken en leren. Daarnaast is duurzaamheid een belangrijke pijler. (Zie voor verdere toelichting onder "4. Ontwikkelingen". Om hier uitvoering aan te geven willen we extra inzetten op:

- Ondersteuning startende en groeiende ondernemers: € 115.000,-
- Uitvoering nieuwe regionale uitvoeringsagenda duurzaamheid: € 30.000,-
- Grensoverschrijdende samenwerking: € 25.000,- gedurende 2 jaar (2016 en 2017)

Besluitvorming over bovenstaande onderwerpen vindt nog plaats; het betreft nog geen vastgesteld beleid, waardoor deze (nog) niet zijn meegenomen in de meerjarenraming Bij uitvoering hiervan, is dus nog –aanvullende- dekking nodig.

- *Programma 4: de dienstverlenende gemeente*

De komende 2 jaar is het nodig dat we intensief inzetten op de gemeentelijke dienstverlening, want als we de inwoner centraal zetten, dan mag daar niets op aan te merken zijn. Dit vraagt om extra inspanning op het gebied van telefonische bereikbaarheid, het inrichten van een webcare team en professionaliseren digitale dienstverlening. Hiertoe is incidenteel € 93.000,- benodigd in 2016. Besluitvorming over bovenstaande onderwerpen vindt nog plaats; het betreft nog geen vastgesteld beleid, waardoor deze (nog) niet zijn meegenomen in de meerjarenraming Bij uitvoering hiervan, is dus nog –aanvullende- dekking nodig.

Ad G) Incidentele effecten 1^e Bestuursrapportage

Dit betreft de incidentele effecten zoals in de 1^e Bestuursrapportage benoemd; met name extra bijdrage ISWI, Subsidiering sportverenigingen en kunstbeoefening en lagere dividend van BNG.

3. Uitgangspunten

3.1 Financieel (technische) uitgangspunten

Vanuit de Verordening op het financiële beleid en beheer van de gemeente Oude IJsselstreek biedt het college een nota aan de raad aan waarin de financiële (technische) uitgangspunten voor het volgende begrotingsjaar en de drie opvolgende jaren zijn meegenomen.

Ten aanzien van de uitgangspunten voor het begrotingsjaar 2016 stellen wij het volgende voor:

- Stelpost onvoorzien

De basis voor het ramen van het aanvaarde beleid voor de planperiode 2016-2019 is de in de raadsvergadering van 6 november 2014 vastgestelde programmabegroting.

Verdere uitgangspunten voor de ramingen aanvaard beleid zijn:

- Alleen de verwachte autonome volumeontwikkelingen meenemen conform de uitgangspunten genoemd in deze notitie. Alle overige ontwikkelingen behoren tot nieuw beleid en kennen een afzonderlijk traject alvorens ze in de begrotingsstukken worden opgenomen;
- In voorkomende gevallen dient nieuw beleid waartoe al wel is besloten maar nog niet is geraamd in de laatst vastgestelde programmabegroting, voor de aanstaande planperiode geactualiseerd te worden op het loon- en prijspeil van de nu aan de orde zijnde begroting;
- Overig aanvullend beleid beperken conform de aangegeven kaders in onderstaande notitie;
- Constante lonen en prijzen naar het verwachte peil van het jaar 2016 (= 1e jaarschijf);
- Geen procentuele verhoging van de subsidieramingen toe te passen gezien de taakstelling die op de subsidiebudgetten ligt;
- Voor het bepalen van de budgetten aanvaard beleid dus rekening houden met de navolgende (procentuele) ontwikkelingen:

Lastenontwikkeling:

	<u>Nom.ontw.</u>
• Lonen en sociale lasten	1,75 %
• Goederen en diensten	1,25 %
• Subsidies	0 %
• Omslagrente	3,5 %
• Rente interne financiering (bespaarde rente)	0 %
• Bestemmingreserves tbv dekking kapitaallasten	4,5 %

Batenontwikkeling:

- Nominale loon- en prijsontwikkelingen;
- Autonome volumeontwikkelingen.

Eigen belastinggebied:

- Tarieven hanteren zoals deze zijn vastgesteld bij begroting 2015;
- Rekening houden met de voor de planperiode verwachte autonome volumeontwikkelingen ten aanzien van het aantal inwoners, het aantal woonruimten, het aantal rioolaansluitingen, de waardes OZB en het aantal vergunningen;

- Rekening houden met 100% kostendekking ten aanzien van reinigingsheffing en rioolheffing (voor beide netto na kwijtschelding) en marktgelden.

Kerngegevens:

Per 1 januari	Aantal woonruimten	Aantal inwoners	Tot 20 jaar	Waarvan ouder dan 64	Waarvan 75> <85	Bijstand ontvangers	Huishoudens	Leerl. VO	Leerl. S(V)O
2015	17.240	39.562	8.602	8.190	2.704	664	17.508	2.303	77
2016	17.300	39.470	8.433	8.354	2.768	672	17.651	2.218	77
2017	17.330	39.380	8.264	8.521	2.832	682	17.795	2.164	77
2018	17.360	39.290	8.095	8.691	2.896	691	17.941	2.085	77
2019	17.390	39.200	7.926	8.865	2.960	700	18.087	2.085	77

Toelichting op de uitgangspunten:

I. Uitgangspunten voor de lasten aanvaard beleid

1. Loonontwikkeling

Voor wat betreft de berekening van de loonkosten wordt normaliter uitgegaan van de werkelijke salarissen per 1 januari. Van het laatst afgesloten akkoord over de arbeidsvoorwaarden, is per 1 april 2015 echter de laatste fase doorgevoerd, te weten

€ 50 salarisverhoging per persoon per maand. Uit praktische overwegingen sluit dit prima aan bij de werkelijke salarissen op dat moment. Daarmee is de totale afgesproken salarisontwikkeling dan volledig in de werkelijke situatie verwerkt en behoeft er geen rekening meer te worden gehouden met procentuele ontwikkelingen. Door uit te gaan van de werkelijke loonkosten per 1 april 2015 hebben we dus een solide basis voor de raming van de loonkosten voor 2016 en volgende.

In de MEV (Macro Economische Verkenningen) van september 2014 wordt aangegeven dat de verwachte loonontwikkeling (= incl. soc.lasten) voor 2015 in de sector overheid 1,75% zal gaan bedragen. Er wordt geen uitspraak gedaan voor de periode 2016 en volgende jaren. Omdat er geen actuelere informatie bekend is, wordt het percentage van 1,75 eveneens gebruikt voor 2016.

2. Prijsontwikkeling

Bij het ramen van deze component hebben we ons eveneens laten leiden door prognoses en werkelijkheid (met betrekking tot de afgelopen jaren) van het Centraal Planbureau.

Jaar	MEV 2014
2013	0,70%
2014	1,25%
2015	1,25%
2016	Aanname 1,25%
Totaal	4,45%

Voor de goede orde wordt opgemerkt dat bij de begroting voor het jaar 2015 een korting is toegepast van 6% op de direct beïnvloedbare budgetten. Hiermede worden de structurele budgetten voor dat jaar geacht op het juiste peil zijn. Het is nu redelijk om voor 2016 uit te gaan van een reële prijsstijging.

Omdat er op dit moment geen actuelere cijfers bekend zijn dan de info uit de MEV, gaan wij voor 2016 ook uit van hetzelfde verwachte inflatiecijfer van 1,25%.

3. Renteontwikkeling

- **Investeringsen.**

Bij de berekening van de kapitaallasten van de nieuwe investeringen wordt uitgegaan van een begrote rente van 3,5%. We ramen in het 1^e jaar een half jaar rente en een heel jaar afschrijving. Het totaal jaarlijks hieruit voortvloeiende bedrag is afhankelijk van de ruimte die de begroting biedt voor nieuw beleid, gecorrigeerd met het bedrag aan vrijval kapitaallasten. Voor de restantkredieten rekenen we met de renteomslag.

- **Bespaarde rente eigen financieringsmiddelen**

Het percentage bespaarde rente over eigen financieringsmiddelen (algemene reserve en bestemmingsreserves) per 1 januari is 0,0%. Uitzondering zijn reserves die dienen ter dekking van kapitaallasten. Hiervoor wordt een marktrente aangehouden van 4,5%.

Al enkele jaren hebben we te maken met een historisch lage rente. Op dit moment is zelfs sprake van een extreem lage rente. Voor een lineaire geldlening met een looptijd van 15 jaar ligt de rente nauwelijks boven de 1%. Er zijn ook nog geen signalen dat dit ingrijpend gewijzigd wordt op korte termijn. Wél kunnen we ons afvragen hoeveel financieel risico gelopen wordt indien we de voor de begroting 2016 te hanteren rentetarieven mede baseren op deze “extreme” situatie.

Ter voorkoming van deze discussie en mede om praktische redenen stellen we voor om voor dit moment de ten tijde van de begroting 2015 berekende omslagrente te hanteren. Om de budgettaire gevolgen te beperken stellen we voor dit percentage tevens te hanteren voor de interne financiering.

4. Ontwikkeling subsidies

Omdat loon- en prijsstijgingen worden toegepast op de eigen budgetten, dienen in principe ook de gesubsidieerde instellingen bij de vaststelling van hun jaarlijkse subsidies gecompenseerd te worden hiervoor. Echter in het jaar 2015 is een taakstelling tot bezuiniging op genomen van € 5 ton. Dit maakt dat een verhoging van de subsidiebedragen voor 2016 op dit moment niet aan de orde is.

II. Uitgangspunten voor de baten bestaand beleid

1. Rijksuitkeringen (algemene uitkering gemeentefonds)

Ten aanzien van de baten aanvaard beleid spelen de rijksuitkeringen een belangrijke rol. In dat verband zijn de economische ontwikkelingen ontzettend belangrijk. De verwachtingen op dit gebied zijn dat het lichte herstel van 2014 zich voorzichtig voortzet. Het blijft echter onzeker. Nederland is als handelsland sterk afhankelijk van internationale ontwikkelingen en daarbij vormen de geopolitieke spanningen op diverse plekken in de wereld een risico voor de wereldeconomie. De verwachting is dat bij uitblijven van verdere escalatie de wereldeconomie met horten stoten uit het dal zal klimmen.

Omdat voorts het overheidstekort inmiddels onder de 3% ligt en naar verwachting ook zal blijven, is de “buiten sporig tekort procedure” voor Nederland beëindigd.

Op basis van het vorenstaande mogen we verwachten dat er de komende jaren geen forse ombuigingsoperaties door het Rijk meer geïnitieerd zullen worden. Dit heeft natuurlijk zijn weerslag in de uiteindelijk te ontvangen algemene uitkering. In zijn algemeenheid kan gesteld worden dat hogere/lagere rijksuitgaven leiden tot een hogere/lagere algemene uitkering. Deze stijging/daling, accres genaamd, is bedoeld voor compensatie van loon- en prijsstijgingen en om gemeenten mee te laten delen in hetzij budgettaire ruimte, hetzij bezuinigingen bij de overheidsfinanciën.

De mei- en septembercirculaires van het Ministerie van Binnenlandse Zaken zullen uiteindelijk bepalend zijn voor de op te nemen ramingen in de p&c-documenten.

1a Woonruimtes.

Voor 2016 wordt ten opzichte van 2015 een stijging ingeschat van 60. De jaren daarna op 30 woningen per jaar.

1b Inwoners.

Per 1 januari 2015 zijn er in onze gemeente in totaal 39.562 personen woonachtig. Dat is 33 personen minder dan het afgelopen jaar. Ook het jaar daarvoor was er reeds sprake van een daling van het inwoneraantal. Op basis van een voorzichtige schatting en kijkende naar het verloop vanaf 2007 (aantal inwoners bedroeg toen ter tijd 40.970) wordt ervan uit gegaan, dat er ook de komende planperiode jaarlijks sprake zal zijn van een daling van het aantal inwoners. Aangezien het tevens van belang is om de ontwikkeling van bepaalde groepen binnen de bevolking te kennen voor de Algemene uitkering zijn deze hieronder tevens vermeld. Hierbij is uitgegaan van een daling van 2% van het aantal inwoners binnen de categorie jonger dan 20 jaar en een groei van 2% voor de categorieën ouder dan 64 jaar

1c Bijstandsgerechtigden.

Het landelijke aantal wordt per 1 januari 2015 ingeschat op 409.000. Het aantal van Oude IJsselstreek bedraagt 664 ofte wel 0,0016%. De landelijke stijging voor de komende jaren wordt ingeschat op 2,7% per jaar gemiddeld. De ervaringen hebben geleerd dat in het landelijk gebied dit percentage ongeveer de helft bedraagt van het gemiddelde landelijke percentage. Bij de berekening van de aantallen is dan ook voorzichtigheidshalve uitgegaan van de helft van het landelijke verwachte gemiddelde percentage ofte wel 1,35%.

1d Leerlingen Voortgezet en speciaal onderwijs.

Blijkens opgaaf van het Almende college laat de prognose voor wat betreft de ontwikkeling van het aantal leerlingen voor de komende jaren een dalend verloop zien.

2. Belasting- en tarievenbeleid

Voor de begroting aanvaard beleid voor de komende planperiode wordt voorgesteld (= bestendige gedragslijn) de tarieven te hanteren zoals deze zijn vastgesteld voor de begroting 2015 waarbij voor de actualisering van de ramingen aanvaard beleid overigens wel rekening wordt gehouden met autonome volume ontwikkelingen ten aanzien van het aantal inwoners, het aantal woonruimten, het aantal rioolaansluitingen, de waardes OZB en het aantal vergunningen. Verder worden de ramingen gebaseerd op 100% kostendekking ten aanzien van reinigingsheffing en rioolheffing (voor beide netto na kwijtschelding) en marktgeden.

3.2 Overige uitgangspunten

Meerjarig reëel sluitende begroting

Uitgangspunt bij het opmaken van de begroting voor het jaar 2016 en het daarbij behorend meerjarenperspectief is geweest, dat deze reëel sluitend moet zijn. Zoals in het overzicht is aangegeven sluit het bijgestelde perspectief negatief met € 917.000,-, € 388.000,-, € 926.000,- respectievelijk € 1.396.000,-.

De leningenportefeuille / investeringen

In een eerder stadium is door ons college aangegeven dat de omvang van de leningenportefeuille zal worden teruggebracht tot € 90 miljoen door hierop extra af te lossen. Nader onderzoek heeft echter uitgewezen dat het afslanken van de leningportefeuille tot dit niveau helaas niet tot de mogelijkheden behoort. Aan de ene kant staan de geldleningovereenkomsten die wij hebben met de banken geen extra aflossing toe en anderzijds is de omvang van de portefeuille afhankelijk de investeringen. Helaas is de reservepositie van de gemeente Oude IJsselstreek niet van die omvang, dat grote sommen geld

kunnen worden uitgezet en dus kunnen worden gebruikt voor de financiering van investeringen. Niets is minder waar. Indien de kasgeldlimiet ofte wel het maximale bedrag dat wij rood mogen staan bij banken (deze bedraagt 8,5 % van onze exploitatiebegroting) wordt overschreden, schrijft de wet voor dat je hiervoor een vaste geldlening dient aan te trekken. Het behoeft geen nader betoog dat bij het huidige investeringsniveau de leningportefeuille zal uitzetten in plaats van afnemen.

Brief Provincie over financieel toezicht voor het begrotingsjaar 2016.

Criteria repressief toezicht in 2016:

Naast onze eigen begrotingsuitgangspunten stuurt de provincie, als financieel toezichthouder, ook op een aantal onderwerpen.

In de begrotingsbrief die betrekking heeft op 2016 geeft de provincie het volgende aan:

- de begroting 2016 dient naar ons oordeel structureel en reëel in evenwicht te zijn of als dat niet het geval is, dient de meerjarenraming aannemelijk te maken dat dit evenwicht in 2019 uiterlijk tot stand zal worden gebracht;
- de jaarrekening 2014 behoort in structureel en reëel evenwicht te zijn; indien de jaarrekening niet in evenwicht is, zal het structureel tekort worden betrokken bij ons onderzoek van de begroting 2016. Dit betekent dat in de jaarrekening inzicht moet worden gegeven in het structurele en incidentele aandeel van het resultaat;
- de vastgestelde jaarrekening 2014 en de begroting 2016 dienen tijdig, respectievelijk vóór 15 juli en 15 november 2015, aan ons te zijn toegezonden.

Met het begrip structureel evenwicht wordt bedoeld dat in de begroting structurele lasten gedekt worden door structurele baten. Het reëel evenwicht houdt in dat onderzoek wordt gedaan naar de realiteit van de ramingen. Daarbij behoort de begroting/meerjarenraming uiteraard volledig te zijn. Daarnaast geeft het provinciaal bestuur aan dat zij heeft geconstateerd, dat bijna de helft van de Gelderse gemeenten bij de begroting 2015-2018 geen structureel sluitend meerjarenperspectief heeft. Deze gemeenten moeten de komende jaren verdergaande dekkingsmaatregelen nemen. Helaas behoort de gemeente Oude IJsselstreek ook tot deze categorie. Door de decentralisaties in het sociale domein nemen de risico's toe. De herverdeling van diverse sociale budgetten die vanuit het Rijk naar de gemeenten gaan, kunnen bovendien leiden tot de noodzaak van extra bezuinigingen.

Algemene uitkering uit het gemeentefonds

Bij de beoordeling van de raming van de algemene uitkering uit het gemeentefonds wordt uitgegaan van de mei/junicirculaire (2015) met de daarin opgenomen uitkeringsfactoren.

Maatregelen / taakstellingen

Ten behoeve van de bepaling van de financiële positie worden alle in de begroting opgenomen bezuinigingsmaatregelen en taakstellingen op hard- en haalbaarheid beoordeeld. Voor een positief oordeel is het noodzakelijk dat de raad een uitspraak doet over de invulling. Daarbij zullen de te treffen bezuinigingsmaatregelen concreet op programmaniveau moeten worden ingevuld. Verder wordt verwacht dat het proces dat bij het concretiseren wordt gevolgd vastligt

Overzicht incidentele baten en lasten

Om vast te kunnen stellen dat sprake is van een structureel evenwicht is het van belang dat inzicht bestaat in welk deel van de in de begroting geraamde baten en lasten incidenteel is en welke structureel.

Dekkingsreserve kapitaallasten

Dekkingsreserves kapitaallasten zijn bestemmingsreserves voor de dekking van kapitaallasten van gerealiseerde of nog te realiseren investeringen.

De omvang van de dekkingsreserve moet bij besluitvorming voldoende zijn om (een deel van) de kapitaallasten gedurende de gehele afschrijvingstermijn te dekken.

Paragraaf onderhoud kapitaalgoederen

In tijden van financiële krapte neemt de kans toe dat aan het beheer en onderhoud van kapitaalgoederen minder prioriteit wordt gegeven. De gevolgen laten zich vooral op de langere termijn gelden in de vorm van achterstallig onderhoud en/of kapitaalvernietiging. De gezamenlijke financieel toezichthouders hebben daarom besloten om net als bij de begroting 2015 ook bij de begroting 2016 extra aandacht te schenken aan de kwaliteit van de paragraaf onderhoud kapitaalgoederen.

Strookt de omvang van de budgetten of de toevoeging aan de voorziening niet met de op basis van het beheerplan benodigde budget, dan merken wij dit aan als een onvolledige of niet realistische raming.

Financiële kengetallen (rapport commissie Depla)

Op korte termijn (waarschijnlijk op 1 juli 2015) zal een wijziging van het BBV plaatsvinden naar aanleiding van het rapport van de Commissie Depla over vernieuwing van de begroting en verantwoording van gemeenten. Deze wijziging heeft betrekking op het opnemen van een set financiële kengetallen in de gemeentebegrotingen. Het zal gaan om de kengetallen voor netto schuldquote en netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen, solvabiliteitsratio, structurele exploitatieruimte, belastingcapaciteit en grondexploitatie. De kengetallen moeten hoogstwaarschijnlijk vanaf de begroting 2016 in de paragraaf Weerstandsvermogen en Risicomanagement worden vermeld. De kengetallen geven zicht op de financiële positie van uw gemeente en bieden de mogelijkheid om gemeenten onderling te vergelijken. Daarmee dragen deze kengetallen bij aan de controlerende en kaderstellende taak van de raad.

De nieuwe wetgeving zal geen normering voor de kengetallen opleggen. Het is aan de gemeente om voor de begroting 2016 te bepalen of zij zelf een normering wil gebruiken om de kengetallen te beoordelen en zo ja, welke normering.

4. Ontwikkelingen per programma

4.1 Programma 1 De gemeente waar het goed wonen is

Wat willen we bereiken?/Maatschappelijk effect

Samen met de bewoners wil de gemeente realiseren dat het prettig wonen en werken is in de kernen en in het buitengebied.

De komende jaren staan in het teken van het afronden van lopende plannen en het overschakelen naar een meer op beheer en onderhoud gerichte gemeente.

Ontwikkelingen in 2016 (wat gaan we doen)

- Continu zijn we bezig met de woonwensen van onze inwoners (monitoring, doelgroepenbeleid, volkshuisvestingsbeleid).
- Elk jaar wordt er gewerkt aan IBOR. Integraal Beheer van de Openbare Ruimte (wegen, groen, riool, kunstwerken). Bij de evaluatie van het Wegenbeleidsplan wordt onderzocht of er met een lager onderhoudsniveau (CROW niveau C) kan worden volstaan, zonder dat er vernietiging van kapitaalgoederen optreedt. Dit kan de aanzienlijke financiële druk als gevolg van wegenonderhoud/reconstructie verminderen.
- Een belangrijke ontwikkeling in 2016 zal zijn de aanleg van de 380 kV hoogspanningslijn van TENNET, indien de behandeling van de zienswijzen niet tot een andere oplossing leidt
- In Gendingen zullen we verbetering van het centrum ondersteunen, mits er zich initiatieven aandienen.
- In Varsseveld zullen we meedenken over de vrijkomende locaties in en rond het centrum, op basis van de initiatieven die zich reeds hebben aangediend.
- In Terborg ligt de opgave van de verbetering van het centrum deels op het bordje van de gemeente (Deurvorst en aangrenzende panden), maar de gemeente is afhankelijk van de initiatieven van derden.
- In Silvolde wordt het centrumplan in de jaren 2015/2016 uitgevoerd, op basis van het leefbaarheidsinitiatief.
- De uitvoering van het centrumplan Ulft loopt nog door in 2016, met de Blenk, de kop van de Deken Nijkampstraat en FB Deurvorststraat/Bongersstraat.
- In 2016 gaan de ontwikkelingen in de Vogelbuurt verder. Deze wijk wordt al enige jaren samen met Wonion opgepakt. Wonion verbetert, sloopt en bouwt, de gemeente zorgt voor de riolering en openbare ruimte. Een apart onderdeel is de bouw van de nieuwe school die door het schoolbestuur wordt begeleid (zie programma 3).
- Op het DRU Industriepark zal mogelijk nog in 2015, maar doorlopend in 2016 een permanent parkeerterrein worden aangelegd. Hier wordt zoveel mogelijk meegekoppeld met de ontwikkelingen rond TENNET en de reconstructie van de rotonde in de Slingerparallel.
- In 2016 wordt het afstoten van overtollige gronden, gebouwen en snippergroen voortgezet.
- In 2016 worden de sportaccomodaties sporthal/sportpark IJsselweide en zwembad de Paasberg opgeleverd en in gebruik genomen.
- In 2016 wordt het bestemmingsplan Buitengebied ter vaststelling aan de raad voorgelegd. Daarnaast wordt zoals elk jaar gewerkt aan herziening van bestemmingsplannen en het vertalen van particuliere initiatieven in bestemmingsplannen.
- In 2016 wordt de omgevingsvisie ter vaststelling aan de raad aangeboden. De nieuwe visie is een coproductie van raad, college en ambtelijke ondersteuning, waarin met name ook wensen/ ideeën uit de samenleving tot uitdrukking komen. In de visie komen de gevolgen en mogelijke oplossingsrichtingen van de krimp voor de leefbaarheid van de kernen, de woningmarkt en de voorzieningen aan de orde.

- Op basis van de voorliggende beleidsvisie wordt ook de komende jaren ingezet op maatregelen die bijdragen aan een vitaal en leefbaar platteland (laanbeplanting, landschapsonwikkelingsplan, 't Venne en gebiedsproces Baaksebeek-Veengoot).
- Op basis van realisatie van landbouwdoelen en overige doelen zal op diverse locaties in onze gemeente het kavelruilinstrumentarium worden ingezet.
- Ontwikkelingen rond Engbergen worden afgerond.

4.2. Programma 2 Een leefbare gemeente

De jaren 2014 en 2015 hebben vooral in het teken gestaan van de transitie in het sociaal domein; de overdracht van nieuwe taken voor de gemeente op het gebied van jeugd, Wmo en participatie. Deze overdracht is gepaard gegaan met aanzienlijke budgetkorting. De portefeuillehouders hebben samen met de raadsproject commissie transitie en transformatie (RPC T&T) een nieuw beleidsplan, uitvoeringsplan en verordening gerealiseerd. Daarnaast is een nieuwe uitvoeringsorganisatie (bemensing, processen, ICT) opgezet, is de inkoop voor 2015 (lokaal, regionaal of bovenregionaal) geregeld en is een begin gemaakt aan de transformatie, met name via proefsituaties/experimenten.

Wat willen we bereiken?/Maatschappelijk effect

De gemeente Oude IJsselstreek wil een gemeente zijn waar inwoners krachtig zijn, zich goed voelen en zelf maximale regie hebben over hun eigen leven en omgeving. Een gemeente waar de onderlinge betrokkenheid stevig is en iedereen mee kan doen.

Ontwikkelingen in 2016 (wat gaan we doen)

In 2016 wordt de transformatie doorgezet: het omvormen van het sociaal domein (structuur en cultuur). Voor meer van hetzelfde is geen geld; het moet anders. Dit inzicht komt onder andere duidelijk naar voren bij de inkoop voor 2016 e.v., met daaraan gekoppeld de herontwikkeling van het subsidiebeleid, het armoedebelief en het basisniveau (collectieve en preventieve voorzieningen). Bijzondere aandacht zal nodig zijn voor regionale samenwerking in het algemeen (uitwisselen van ervaringen innovatie en inkoop) en ten aanzien van de uitvoering van de participatiewet (fusie ISWI/Wedde/SD D'chem) in het bijzonder. Voor 2015 zijn binnen de jeugdzorg afspraken gemaakt over continuïteit van zorg en zorgverlener. Het loslaten van deze afspraken in 2016 biedt kansen voor vernieuwing en vraagt bestuurlijke aandacht. Ditzelfde geldt voor de dreigende tekorten die bij traditionele aanpak kunnen oplopen tot een derde van het budget. Daarbij worden we in 2016 opnieuw met een bezuiniging geconfronteerd van circa € 500.000 op de Wmo.

Verdere actiepunten voor 2016 zijn:

- Verdere professionalisering en optimalisering van de uitvoerende organisatie wat betreft het Sociaal Domein: de instroombeheersing, de inkoop, het contract- en leveranciersmanagement, het meten en monitoren, de ICT.
- Intensievere samenwerking met ondernemers en sociale diensten: mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt meer kansen bieden.
- Mentaliteitsverandering bewerkstelligen: inwoners voelen en nemen bij problemen de verantwoordelijkheid voor zichzelf en hun naasten en kijken niet meer naar de overheid voor een oplossing. Een mentaliteit veranderen kost veel tijd, we worden echter al wel geconfronteerd met dalende budgetten.
- Kostenbesparing realiseren via preventie: kenmerk van preventie is dat het moment van investeren en het moment van oogsten ver uit elkaar liggen waardoor de effecten moeilijk meetbaar zijn.

- Leren hoe het anders kan, hoe het beter kan en hoe met minder meer kan worden gedaan: ook in 2016 zetten we in op experimenten om al lerende de juiste invulling en gewenste effecten te bereiken. Op zoek naar slimme oplossingen.

4.3 Programma 3: De werkende gemeente

Als gemeente kiezen we voor een strategische focus op werken en leren. Door het versterken van de economische ontwikkeling en het ondernemerschap in onze gemeente, dragen we bij aan behoud en groei van werkgelegenheid en versterken we daarmee de mogelijkheden van onze inwoners om zich zelfstandig te kunnen redden. We werken daarbij nauw samen met ondernemers en maatschappelijke organisaties. Met een betere afstemming van het onderwijs op de arbeidsmarkt, dragen we bij aan de vervulling van vacatures in de richtingen waar in de toekomst behoefte aan is. Hiermee beperken we ons niet tot de grens met Duitsland, maar gaan ook samenwerking aan met partijen over de grens. Binnen al deze ontwikkelingen wordt duurzaamheid, zowel richting energie maar ook ten aanzien van andere aspecten, als een basisvoorwaarde meegenomen.

Wat willen we bereiken?/Maatschappelijk effect

Door het stimuleren van de economische ontwikkeling en het ondernemerschap in onze gemeente, in samenhang met ondernemers, onderwijs en maatschappelijke partners, willen we de huidige en toekomstige werkgelegenheid en zelfstandigheid van onze inwoners versterken.

Ontwikkelingen in 2016 (wat gaan we doen)

- Ondersteuning en faciliteren van ondernemers om hun bedrijfsactiviteiten nog beter te ontplooiën. Dit geldt zowel voor ontwikkelingen van en op bedrijvenparken, het Afsprakenkader Detailhandel, aandacht voor de innovatieve bedrijven en de vestigingsmogelijkheden in de regio, ontwikkeling van breedband in het buitengebied, als ook voor het verbinden van diverse partijen en het ondersteunen van initiatieven van ondernemers en ondernemersclusters. Wij stimuleren startende en groeiende ondernemers om als bedrijf te starten en ondersteunen hen om een betere uitgangspositie te hebben.
- Basisonderwijs: De demografische ontwikkelingen leiden tot veranderingen in het aantal en de omvang van basisscholen. De inhoudelijke kwaliteit en diversiteit van basisonderwijs zijn voor ons leidend. Met de betrokken partijen worden de gevolgen voor huisvesting en bereikbaarheid (en de effecten op de lokale samenleving). Het kindcentrum Ulft-Noord wordt in 2016 opgeleverd.
- Voortgezet Onderwijs: Ten behoud van het voortgezet onderwijs en de diversiteit van het aanbod in onze gemeente wordt met partijen nagedacht over de gewenste situering en huisvesting voor de toekomst. In 2015 worden hier keuzes in gemaakt: dit kan bij de keuze voor verplaatsing en nieuwbouw grote financiële consequenties voor ons hebben. Potentieel investeringsniveau bij deze keuze bedraagt 17 mln..
- Arbeidsmarkt
Wij kunnen door het leggen van verbindingen tussen de onderwijsinstellingen en de ondernemers de aansluiting van het onderwijs op de arbeidsmarkt verbeteren. Daarnaast kan aandacht worden geschonken aan kansrijke beroepen (techniek) en de mogelijkheden hiervan lokaal en regionaal (ook over de grens). Wij kunnen bijdragen aan invulling van actuele vacatures bij ondernemers door het promoten van onze regio en de aantrekkelijke woon- en werkomstandigheden. De toenemende flexibiliteit op de arbeidsmarkt vergt ook van medewerkers dat zij zich blijven scholen. Het integreren van Duits taalonderwijs in zowel basis- als voortgezet onderwijs is een van de concrete initiatieven hierbij.

- **Mobiliteit**
Een goede bereikbaarheid zowel binnen de regio als over de grens is een basisvoorwaarde. Ingezet wordt op verbeteringen van de N18/A18, dubbelspoor en een nieuwe afrit A3 bij Netterden. Tevens heeft verbetering van de bereikbaarheid per openbaar vervoer van Duitse steden in de regio onze aandacht.
- **Duurzaamheid**
Wij hebben de ambitie om energieneutraal te zijn in 2030 en 50% CO2-reductie te realiseren in 2020, zoals in de beleidsnota 'tijd voor nieuwe energie' is verwoord. Met de huidige geplande duurzame energieprojecten, zullen we een forse energiereductie realiseren, maar halen we dit niet. Er komt dit jaar een nieuwe regionale uitvoeringsagenda om hier een inhaalslag op te maken. Dit zal een extra financiële inspanning van ons vergen. Het kenmerk cittaslow ondersteunt ons bij onze wens tot verduurzaming in brede zin.
- **Vrijtijdseconomie**
De nieuwe visie toeristische arrangementen ontwikkelen en vermarkten. De recreatieve structuur wordt doorontwikkeld door het realiseren van een doorgaand netwerk van fiets-, wandel- en ruiterspaden. Er vindt een onderzoek plaats naar een grensoverschrijdend onderzoek naar een industrieel-historische route.
- **Internationaal**
Wij zetten op verschillende wijzen in op grensoverschrijdende samenwerking, zowel in ondersteuning op kennisniveau voor ondernemers en werkzoekenden (netwerkbureau NL-DU), verbinden van Achterhoekse ondernemers en studenten van Duitse universiteiten, kennisoverdracht door uitwisseling van medewerkers als ook in de afstemming en aansluiting van toeristische programma's en vrijetijdseconomie.

4.4 Programma 4: Een dienstverlenende gemeente

Wat willen we bereiken?/ Maatschappelijk effect

Als gemeente hebben we de afgelopen 2 jaar gewerkt aan het neerzetten van een organisatie, die intensief verbonden is met de samenleving. De inzet van gebiedsmakelaars en wijkgericht werken hebben ertoe geleid dat we goed weten wat er speelt op kern- en buurtniveau.

De komende 2 jaar is het nodig dat we intensief inzetten op de gemeentelijke dienstverlening, want als we de inwoner centraal zetten, dan mag daar niets op aan te merken zijn.

Ontwikkelingen in 2016 (wat gaan we doen)

- Telefonische bereikbaarheid verbeteren, zodat we bij het bereikbaarheidsonderzoek minimaal een 7 scoren.
- Verder inrichten en ontwikkelen van het webcare team
- De LEAN methodiek verder inzetten om de werkprocessen te optimaliseren
- Implementatie van zaakgericht werken afronden
- Uitfaseren van Corsa
- Uitbreiding van de kennis van het team frontoffice
- Ontwikkelen van website met o.a. digitale afvalkalender en een digitaal overzicht per gebied van de lopende en komende activiteiten
- Het uitvoeren van landelijke richtlijnen, zoals inrichting basisregistraties Grote Topografie en de WOZ.
- Het implementeren van het nieuwe afvalstoffenbeleidsplan dat in 2015 is vastgesteld.

5. Keuzes /denkrichtingen 2016 en verder

Opgave

Vanuit het meerjarenperspectief blijkt de noodzaak tot het maken van keuzes om te komen tot een structureel sluitende begroting.

Zonder volledig te zijn geven wij een aantal denkrichtingen weer:

Overzicht denkrichtingen	
Al eerder aangegeven denkrichtingen (voorg)	Toelichting / consequenties
1 Verlaging gemeenschappelijke regelingen	De mogelijkheden hiertoe zijn vooral afhankelijk van de medewerking van de deelnemende gemeenten. Voor een aantal GR's lopen er al trajecten om te komen tot vermindering van de lasten
2 Raadsbudget verminderen	
3 Maximalisering OZB	Op dit moment is de ruimte onbenutte belastingcapaciteit € 1.300.000
4 Verschillende initiatieven budgetten in exploitatie schrappen en post onvoorzien	
5	
Input vanuit programmamanagement/portefeu	
6 Beheer en onderhoud wegen	Aanpassen beheersplan op lager niveau
7 Investerings verlagen	De begroting gaat jaarlijks uit van een investeringslijst met € 600.000 aan nieuwe kapitaallasten Mogelijkheden tot verlagen investeringen zijn: * Budget leefbaarheidsinitiatieven verlagen * Kredieten voor ontwikkelingen schrappen (ICT/Sociaal domein) * Afschrijvingstermijn voor ICT ophogen van 3 naar 5 jaar - hiertoe moet verordening worden aangepast * Plannen voor verwerving grond ivm aanleg fiets- en wandelroutes schrappen * Kritisch kijken naar opgevoerde investeringen voor dorpsplannen
8 Subsidies (breed)	Huidige maatregel ad 500.000 (+ 140.000 overschrijding huidig budget) wordt gehaald na vaststelling nieuwe verordening (en redelijk termijn). Het bedrag ad 500.000 was een eerste aanzet van het college. Dit bedrag kan mogelijk verhoogd worden. (totaal ca 5 mln aan subsidies in brede zin)
9 Plannen voor kavelruil schrappen	Is in de procesnota is € 25.000 als extra kosten opgevoerd door overheveling van investeringslijst naar exploitatie
10 Sociaal domein	Voor besparingen in het Sociaal Domein zijn er twee knoppen waar aan kan worden gedraaid: volume en prijs. Om op deze twee punten resultaat te boeken is er een transformatie nodig, een mentaliteitsverandering waarbij vanuit het algemeen belang bezien het onontbeerlijk is dat inwoners, de gemeente én de aanbidders hun rol pakken. Binnen de ambtelijke organisatie wordt gewerkt aan voldoende capaciteit (in kwantitatief en kwalitatief opzicht) voor het initiëren en faciliteren van die transformatie, intern en extern. Voor wat betreft volume zijn in eerste instantie de aanspreekpunten aan slag, hierbij is de professionalisering in gang gezet. Voor wat betreft prijs kan op de Jeugdzorg nog voordelen worden geboekt, hiervoor wordt gewerkt aan de professionalisering van de inkoop, contract en leveranciersmanagement. Op dit moment wordt de jeugdzorg regionaal ingekocht. Gezien het volume is dat voor de complexe zorg ook de aangewezen weg. Voor eenvoudige en enkelvoudige vragen kan via lokale inkoop fors op de prijs worden bezuinigd. Verder kan op jeugd kosten worden bespaard door de inzet van preventie en goede basisvoorzieningen. Bij de Wmo zijn op de voorzieningen en de huishoudelijke hulp geen prijsvoordelen meer te halen, wel door een en ander anders aan te bieden. Bijvoorbeeld een pool voor scootmobielen i.p.v. een individuele verstrekking en huishoudelijke hulp als algemene voorzieningen voor alleen de kwetsbare inwoners i.p.v. voor iedereen die huishoudelijke hulp nodig heeft. Ook op het terrein van de Wmo geldt dat preventie en een goede basisvoorzieningen kostenbesparend kan werken op de zorgvraag. Hiervoor geldt het principe van de kosten gaan voor de baten uit. Voor de participatiewet is het van belang dat er voldoende werkgelegenheid in de gemeente/regio aanwezig is om daarmee het aantal uitkeringsgerechtigden te beperken.
11 Versoberen van de digitale dienstverlening	Dit levert besparingen op in het exploitatiebudget ICT en er komt een krediet te vervallen. Gevolg is dat de dienstverlening aan de inwoner blijft zoals die nu is. Verder gaan met digitaal aanvragen is dan niet meer mogelijk, verder inrichten en implementeren van zaakgericht werken stopt, digitaal werken komt niet verder.
12 Versoberen van de bedrijfsvoering	Kritisch kijken binnen de budgetten bedrijfsvoering waar een versobering plaats kan vinden. Denk aan budgetten ten behoeve van communicatie, ICT, huisvesting en archief.

Al gerealiseerde maatregelen vanuit ZBB en eerder besloten maatregelen	
	Welzijnswerk
	Zwembaden
	Personeel/bedrijfsvoering
	Accomodaties (buurtschapshuizen)
	Sportvelden
	Sociaal domein (alphabureau, Wmo, algemeen sociaal domein)
	Schoolzwemmen
	Peuterspeelzaalwerk
	Natuur en milieueducatie

Tijdspad begroting 2016

